

Az összefoglaló segítséget kíván nyújtani azoknak a családoknak, ahol felmerült, hogy gyermeküknek különleges szükségletei vannak a közoktatás terén.

Röviden bemutatjuk „*A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekeket, tanulókat az óvodai és iskolai nevelésük-oktatásuk során megillető különleges bánásmódhoz; a fejlesztő pedagógiai ellátás gyógypedagógiai tartalmaira; a pedagógiai segítség céljaira, feladataira és módszereire, valamint a BTMN tanulói jogokhoz kapcsolódó joghasználatra*” címmel kiadott [szakmai ajánlás](#) tartalmát, fókuszálva elsősorban a különleges bánásmódot igénylő gyermekekre, mellettük a szülőkre és a segítő szakemberekre. Az összefoglaló célja az, hogy együtt jobban és a lehető leghatékonyabban megtalálják a fejlesztési irányokat, szakmai tudást, különleges bánásmódot a pedagógiai problémák és konfliktusok kezeléséhez, a kudarcok elkerüléséhez, a gyermek sikerélményeinek gyarapításához, önbizalmuk erősítéséhez a köznevelésben eltöltött időszak alatt.

A BTMN fogalma

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC törvény (továbbiakban: Nkt.) 4.§ 3. pontjában foglaltak szerint beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alul teljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek.

A fogalmi meghatározás elhatárolja a BTMN-t a sajátos nevelési igényű (továbbiakban: SNI) gyógypedagógiai diagnózistól, mivel a BTMN mögött nem húzódik meg idegrendszeri fejlődési zavar, hanem annak más eredetű – a gyógypedagógiában „nehézségnek” nevezett – okai vannak: pszichológiai, pedagógiai folyamatok állhatnak a háttérben, vagy szocio-kulturális környezeti okok, súlyos környezeti ártalmak eredményezik. A gyakorlatban

észlelhető jelenségek a tanulási teljesítmények szintjén azonban nagyon hasonlóak lehetnek. A Nkt. 2019. nyári módosítása – ami szerint a BTMN tanulót megillető fejlesztő pedagógiai ellátás a felzárkóztatási részében az adott tantárgyat tanító pedagógus feladata, a készségfejlesztési részében pedig a fejlesztő pedagógusé – a két terület teljes elhatárolására törekedett. A BTMN-nel küzdő gyermekek izolációja semmilyen szempontból nem lehetséges, nem szükséges, sőt: határozottan káros lenne. Nagy kérdés ebből a szempontból a hazai köznevelési gyakorlat által kialakított „menekítő” intézmények megítélése, ahol a „már több iskolát megjárt” BTMN gyermekeket befogadják, védettebb nevelési környezetet ígérve számukra, lényegében szegregáltak. A szabad iskolaválasztás jegyében a szülők részéről törvényesen választhatóak ezek az iskolák, de tudni kell, hogy BTMN okán a jogszabályok szerint nem küldhető el a gyermek az óvodából, iskolából, és az izoláció nem is tesz jót számukra. A BTMN intézményeken belüli konkrét kezelésének formáit, tartalmait, módszereit a Szervezeti és működési szabályzat, az Óvodai nevelési program, illetve a Pedagógiai program és a Házirend tartalmazzák.

A nehézségek felismerése

Sokszor előfordul a tudati, szemléleti akadály a nehézségek felismerésének körében, elsősorban a szülőknél. Nehéz helyzetben vannak ők, előfordul, hogy nem hiszik el, vagy nem fogadják el, hogy gyermeküknek speciális ellátásra lenne szüksége. Vannak esetek, amikor az óvoda jelzése nyomán nem kérik időben a gyermek szakértői vizsgálatát, azonban a késlekedés a szakemberhez fordulásban a saját gyermekük fejlesztési esélyeit ronthatja. Ijesztőnek tűnhet a helyzet, amiben a szülő ilyenkor találja magát, és sok kérdés felmerülhet a szülőknél akár a vizsgálattal kapcsolatban is. **Fontos tudni, hogy a szakértői vizsgálat elvégzése önmagában még nem egyenlő a BTMN-t megállapító határozattal, azonban, ha alapos volt az óvoda észlelése, akkor időben jut hozzá a gyermek a fejlesztő pedagógiai ellátáshoz, és ezek az eszközök jelentős eredményekre képesek, ha időben alkalmazzák őket.** Ellenkező esetben egyre nagyobb lehet a gyermek elmaradása, megjelenhetnek másodlagos jelenségek a beilleszkedési és magatartási nehézségek is.

A szakértői vizsgálat

A szakértői vizsgálattal szemben támasztott egyik elsődleges követelmény, hogy gyorsan, a hatékony fejlesztő beavatkozáshoz még alkalmas időben végezze el az állapotfelmérést és határozza meg azt a fejlesztést, ami már az óvodáskorban vagy az első – második osztályban alkalmas a gyors felismerést követő hatékony korrekcióra. **A szakértői vizsgálatra alapvetően a szülő kezdeményezése vagy egyetértése következtében kerülhet sor.** Ha az óvoda, iskola megítélése szerint a gyermek szakértői vizsgálata szükséges, az indok közlésével javasolja a szülőnek a szakértői vizsgálaton való részvételt. Ha a szülő egyetért ezzel, akkor a vizsgálati kérelmet tíz napon belül aláírja, és az intézmény eljuttatja a szakértői bizottsághoz. Ha a szülő nem ért egyet, és a kérelmet nem írja alá, a nevelési-oktatási intézmény a tankerületi központ közigazgatási eljárását kezdeményezi a szakértői vizsgálat megindításáról. **A szülőnek és a szakértői bizottságnak is érdeke a kölcsönös, részletes kommunikáció, hiszen a szakértői bizottság a szülőtől sok fontos körülményt tudhat meg a gyerekekről,** amely tükrében könnyebben tudja a szakértői vélemény javaslati részébe foglalni azokat a legszükségesebb jogérvényesítési és pedagógiai módszertani utalásait, amelyek elősegítik a szükséges különleges bánásmód megvalósulását a szülő elképzeléseinek is megfelelően. **A szakértői vizsgálat befejezését követően a szülő tájékoztatást kap a vizsgálat eredményeiről, a bizottság javaslatairól és a megfelelő ellátás további lehetőségeiről.** A szülő az ismertetés során kérdéseket tehet fel, és véleményét is megfogalmazhatja. A gyermek ellátására akkor kerülhet sor, ha az abban foglaltakkal - a kiskorú tanuló esetén - a szülő egyetért. Ha viszont a szülők nem értenek egyet a szakértői véleménybe foglaltakkal, tizenöt nap áll rendelkezésére a felülvizsgálat kezdeményezésére. A bizottság köteles erről a tényről tájékoztatni az illetékes tankerületi központot. **A szülő közvetlenül is eljárást indíthat a tankerületi központnál a szakértői vélemény felülvizsgálatát kezdeményezve.** A szülőnek a szakértői véleményben foglaltakkal kapcsolatos egyetértését vagy egyet nem értését írásban kell közölnie. Döntést az illetékes tankerületi központ hoz közigazgatási hatósági eljárás keretében. A határozat ellen

fellebbezésnek nincs helye, a határozat bírósági keresettel támadható meg. Fontos tudnivaló, hogy a szakértői bizottságnak a BTMN gyermekek szakértői véleményét addig a tanévig, amelyben a tanuló a tizenhatodik életévét betölti, első ízben a szakértői vélemény végrehajtásának megkezdését követő első tanév során, majd ezután minden harmadik tanévben **hivatalból felül kell vizsgálnia**.

A szülők és a szakemberek együttműködésének fontossága

A BTMN-nel küzdő tanulók családja az egyik legfontosabb erőforrás a gyermekek sikeres és boldog óvodai, iskolai életének támogatásakor. A szülők egyenrangú félként vesznek részt a gyermekeket támogató hálózat működtetésében, mely kiemelt célja a tanulási kudarcok elkerülése. Szülőként minél több információt hasznos gyűjteni a gyermeket segítő szakemberektől, és a saját szülői tapasztalatokat fontos megosztani a pedagógusokkal, hogy minél korábbi életszakasztól, minél megfelelőbb és személyre szabottabb támogatást kapjon a gyermek céljai megvalósításához. Hasznos a rendszeres kommunikáció a sikerekről, a kihívásokról, a gyermek fejlesztési tervének megvalósulásáról a szülői észrevételekről, javaslatokról. **A szülő akkor tud hatékony, eredményes együttműködést kialakítani a szakemberekkel, ha őszinte kommunikációval a pedagógus munkáját ténylegesen elősegítő információkat ad a gyermekéről.** A szülők részéről bátran igénybe vehetőek a pedagógiai szakszolgálat nevelési tanácsadás keretében ingyenesen igényelhető szolgáltatásai is.

Tanulási nehézség

A gyermek egészséges életmódra nevelése, az egészséges életvitel igényének alakítása, a gyermek testi fejlődésének elősegítése körében már az óvodai nevelésnek is óriási szerepe van a megfelelő szakemberek bevonásával, a szülővel és a pedagógussal együttműködve. Már az óvodában mutatkoznak ugyanis jelek, melyek a későbbi nehézségekért felelősek az iskolába lépést követően. A pedagógiai szakszolgálatok kötelezően megelőző, szűrő és prevenció feladatokat látnak el a nevelési tanácsadás, logopédiai ellátás és az óvoda-iskolapszichológiai ellátás keretében. Ezek a prevenció tevékenységek viszont csak akkor

generálódhatnak, ha az információk időben eljutnak a szakemberekhez, hiszen minél korábbi a felismerés, annál biztosabb a fejlesztés sikere. A tanulási nehézség az ismeretek és készségek elsajátításának, használatának problémája. Kialakulásában sok tényező szerepet játszhat, létrejöhet átlag alatti, de a normalitás övezetébe eső értelmi képességek, érzelmi, magatartási problémák, hiányos környezeti feltételek következtében, vagy kulturális-nyelvi hiányosságokból adódóan. **A tanulási nehézség lehet átmeneti, tartós vagy krónikus; megnyilvánulhat több tantárgycsoporthoz köthetően, vagy dominánsan bizonyos tantárgyak tanulásában.** Megállapítása a járási vagy tankerületi szakértői bizottság feltárása alapján történik. Fontos tudni, hogy a tanulási nehézség fogalmába nem tartoznak bele a speciális tanulási zavarok (ún: diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia) a beszéd és nyelvi fejlődés zavarai, vagy az értelmi fogyatékoság különböző súlyosságú szintjei sem. A tanulási nehézségekkel küzdő gyermek képességfejlesztésének több módja ismert, mint pl. a csoportos vagy individuális fejlesztés, a kognitív (megismerési) képességek dimenziói. A tanulási nehézség – ellentétben a tanulási zavarokkal – visszafordítható folyamat, ha a preventív megsegítés, fejlesztés időben, a szükséges képességterületeken végbemegy. Ellenkező esetben sajnos konzerválhatjuk a nehézségeket, vagy akár súlyosbítjuk is azokat, tartós tanulási hátrányt okozva.

BTMN-típusok jellemzői

- Olvasási-szövegértési nehézség, írás-helyesírás nehézség

Az olvasási-szövegértési, vagy a helyesírási nehézség olyan, átmeneti tanulási nehézség, mely elsősorban gyenge olvasási, helyesírási teljesítményben nyilvánul meg. Az olvasás-írás tanulás folyamata megtorpan, lelassul, a kisdíák nem sajátítja el társaival hasonló ütemben a betű-beszédhang megfeleltetés szabályait, és/vagy az összeolvasását. Az olvasás betűző marad, nem válik folyamatossá, betűcserék, kihagyások jönnek létre. Ebbe a folyamatba a szövegértés nehézsége lehet másodlagos következmény is, mert a gyengébb olvasástechnika miatt kevésbé érti az olvasottakat. Az olvasási-helyesírási nehézség kizárólag viszonyfogalomként értelmezhető, ahol a gyermek nyelvi fejlődése, idegrendszeri funkciói

nem térnek el jelentősen, ugyanakkor más belső vagy környezeti ok miatt átmenetileg nem tud megfelelni az elvárásoknak. Az olvasás és a helyesírás nehézsége egy töről, a betű-beszédhang kapcsolat, valamint az összeolvasás nem megfelelő voltából fakad. Az olvasás-helyesírási nehézséget befolyásolják olyan környezeti okok, mint pl.: a gyermek szociokulturális háttere, a virtuális világ (számítógép, okostelefon) túlzott használatát megengedő szülői magatartás, tartós iskolai távollét, szülői elhanyagolás, a magyar nyelv sajátosságaihoz nem igazodó olvasástanítási módszer, és a gyakorlás hiánya. Az olvasás, a helyesírás nehézségeit számos másodlagos nehézség is követheti. A diák egyre több kudarcot él át, ennek hatására önértékelése, önbizalma fokozatosan leépül, tanulási motivációja csökken, vagy elvszik, egyre nő a teljesítményszorongása, ami dühöt vagy éppen apátiát válthat ki. Ezek nyomán magatartási, viselkedési, figyelmi problémák jöhetnek létre, melyek tovább ronthatják teljesítményét. Gyakori, hogy már csak az ilyen másodlagos, következményes nehézségek okán kerül a diák szakértői vizsgálatra, pedig az írott nyelv elsajátítását érintő nehézségek jelentős részét meg lehetne előzni. Magyarországon is elterjedőben van, hogy a nehézségek kezelése mellett az olvasástanulást megelőzően a fejlesztő pedagógusok szűrést végeznek a kockázatok megelőzésére. **A diákok segítségében döntő szerepe van az őket tanító pedagógusnak. Az egyszerű, jól átlátható, jól strukturált óravezetés minden diáknak segítség.** A nehézségekkel küzdő tanulóknak legfontosabb a differenciálás az órai és az otthoni munka adásakor egyaránt, amely nemcsak mennyiségében, de azok nehézségi szintjében is képes alkalmazkodni a diákok különböző képességeihez.

- Számolási nehézség

A számolás nehézségei bármelyik osztályfokon előfordulhatnak. Amennyiben a tanulónál hosszabb ideig fennállnak a matematikatanulás problémái, indokoltá válik a szakértői vizsgálat kezdeményezése. A számolási nehézségekre utaló jelek az iskoláskor előtt kevésbé mutatkoznak, de előjelek megfigyelhetők óvodáskorban is. Érdemes figyelni pl.: a bizonytalan tájékozódásra a saját testen, térben, síkban és időben; a számlálásnál a számok felcserélésére, kihagyására; bizonytalan mennyiség és számnév egyeztetésre; soralkotás hibás folytatására,

meglassult munkatempójára. Számolási nehézség esetén szükséges a differenciálás akár segítségadásban, feladatok, tevékenységek, tanulási stílus, célok szintén és az értékelésben. A pedagógus szorosabb együttműködése a szülőkkel szintén facilitáló lehet. **A sikerességhez elengedhetetlen a tanulói motiváció erősítése, az önértékelés fejlesztése.** Hasznos módszertani segítség lehet az apró lépésekben haladás, egyszerűbb megfogalmazás; mintafeladatok, segédeszközök, ábrák és illusztrációk megadása; több idő biztosítása a gyakorlásra, plusz idő a dolgozatíráskor.

- Figyelmi nehézség

A figyelmi nehézségek többféle formában jelentkezhetnek. Az érintett gyermekek számára kihívást jelenthet, hogy az őket érő ingerek közül a megfelelőt kiválasszák a további feldolgozás számára. Nehézséget okozhat a figyelem fenntartása hosszabb időszakon keresztül, így a kezdeti sikeres megoldásuk után a gyermek elterelődik a feladattól, kilép a helyzetből vagy romlik a teljesítménye, egyre többet hibázik. Más esetben a figyelem irányának áthelyezése, a figyelmi fókusz hiánya okoz nehézséget. Ehhez kapcsolódik a figyelem megosztásának problémája, amely esetén nehézséget okoz a párhuzamos válaszadás vagy feladatvégzés. A figyelmi nehézség időszakos is lehet. A probléma gyakran hullámzó teljesítményszint, fáradékonyság, feledékenység formájában jelentkezik. A figyelmi nehézség megállapítása szakértői bizottsági tevékenység keretében történik. A vizsgálat során feltárára kerül a figyelmi nehézség gyökere. **Figyelmi nehézség esetén elsősorban a pedagógusnak az osztálytermen belül, a tanóra során kell megfelelő támogatást biztosítania a tanulónak.** Tanórán kívül a fejlesztő pedagógus egyéni vagy csoportban végzett fejlesztéssel támogatja a tanulót. Fontos megjegyezni, hogy a figyelmi nehézség nem azonos a figyelemhiányos hiperaktivitás zavarral.

- Beilleszkedési, magatartási nehézség

Amikor a magatartás szabályozása fejletlen, a viselkedés adaptivitása sajátos tendenciát mutat, a jelenségek a társas helyzetekben problémákat okoznak, de a diagnosztikus

rendszerek kritériumait nem fedi le teljes egészében, akkor magatartási nehézség jelenik meg az állapot leírásakor. A magatartási nehézség kialakulásának oka lehet pl.: ha a gyermek fejlődése nem minden területen halad egyenletesen az elvárt ütemben; a család és az intézmény által elvárt viselkedési normák különböznek; érzelmi, fizikai elhanyagolás, bántalmazás következményeként; vagy emocionálisan megterhelő élethelyzetek, veszteségek, traumák miatt. A magatartási nehézségekre utaló jelenségek közé sorolhatóak az intézményben elvárt szabályok, normák betartásának problémái (indulatkezelési problémák); a társas kapcsolati problémák (agresszió, verekedés, csúnya beszéd); a szociálisan visszahúzó magatartás (visszahúzódas a társas térben, kommunikációs gátoltság). **A megoldáshoz elengedhetetlen a közös szabályalkotás az osztályban, közösségépítés, problémamegoldási módszerek tanítása az egész osztálynak, továbbá a pedagógusok elvárásainak összehangolása, egyértelmű, részletes szabályrendszer és napirend kialakítása, a gyermek számára konkrét feladatok kijelölése és pozitív megerősítés minden elvégzett és elvárt viselkedés során.**

- **Súlyos környezeti ártalom**

A szakértői bizottság által megállapított BTMN alapját kiválthatja súlyos környezeti ártalom, mint például a családban, a kortárs közösségben, vagy akár az iskolában elszorítva. Ilyenkor a szakértői bizottság csak a jelenséget tudja megállapítani, vagy logikai következtetéseit foglalja diagnózisba, a jelenség elsődleges okát a pszichés fejlődési zavar SNI-t megalapozó gyógypedagógiai kategóriáján kívül kell keresni, gyermekpszichológiai, kulturális környezeti, szocializációs mezőben. A segítség célja a tanuló sikerhez juttatása, az iskolai tevékenységhez fűződő örömök kiváltása, a kudarcos tevékenységek leválasztása, szeretethez, elismeréshez, elfogadáshoz juttatás, szorongásoldás, önbizalom és önértékelés fejlesztése az iskolai közösségben. Mindezen folyamatok eredménye lehet a környezeti ártalmak diktálta normáktól eltérő iskolai normák és követelmények elfogadása a tanuló részéről egyéb kérdésekben is. És e folyamat legvégén következhet be, hogy belátása legyen a súlyos környezeti ártalommal kapcsolatosan, aminek következtében BTMN-né vált az iskolában.

A BTMN tanulók köznevelési külön jogai

A BTMN tanulók köznevelési alapjoga az, hogy különleges bánásmódra jogosultak (Nkt. 47. § (1) bekezdés). A jogszabály szerint a BTMN gyermek fejlesztő pedagógiai ellátásra jogosult, amely a nevelési tanácsadás, az óvodai nevelés, az iskolai nevelés és oktatás, a kollégiumi nevelés és oktatás keretében valósítható meg. A magyar állam a köznevelési közfeladat körében kiemelt feladatnak minősíti a BTMN tanulók speciális igényeinek figyelembevételét, egyéni képességeikhez igazodó, legeredményesebb fejlődésük elősegítését, a minél teljesebb társadalmi beilleszkedés lehetőségeinek megteremtését. A szakértői biztosság szakvéleménye alapján a BTMN tanuló tanulmányait egyéni munkarend keretében folytathatja. A BTMN kedvezményei közé sorolható, hogy a felvételi vizsgán indokolt esetben biztosítani kell a tanuló részére a hosszabb felkészülési időt, az írásbeli vagy szóbeli felmérésen biztosítani kell számára az által használt, megszokott eszközöket, alkalmazkodni kell az adottságaihoz. Érettségi vizsgán a felmentéssel érintett tantárgy helyett másik tantárgyat választhat vizsgatárgynak, és a vizsgázó részére kérelmére engedélyezni kell az írásbeli beszámoló szóbeli beszámolóval, vagy a szóbeli beszámoló írásbeli beszámolóval történő felváltását.

Az összefoglaló az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar [Szakmai Ajánlása](#) alapján készült.